

II de inhoud der archaeologie ontleent aan de Heilige Schrift het stempel der goddelijke waarheid, zoo wat zijne historische realiteit als wat zijne theologische beteekenis aangaat.

Kort uitgedrukt hebben we dus de beteekenis van het principium theologiae na te gaan :

I voor den omvang der archaeologia sacra

II voor den inhoud der archaeologia sacra.

I.

Het behoeft in onzen tijd nauwelijks gezegd te worden, dat de naam *ἀρχαιολογία* door ons niet wordt opgevat in den vroegeren, ruimeren zin als kennis van alwat de oudheid wetenswaardigs oplevert, zoo in gebeurtenissen als in toestanden, — maar in de latere, engere beteekenis, welke het onderzoek van den stroom der voorbijgaande gebeurtenissen aan de historie toewijst, terwijl ze alleen het stroombed van de wel niet onveranderlijke maar toch duurzame toestanden als het gebied der archaeologie beschouwt.

Voor ons is de archaeologia sacra dus als zusterwetenschap van de historia sacra onderscheiden. Doch beide komen hierin overeen, dat haar omvang enkel en alleen door de Heilige Schrift wordt bepaald. De historia sacra mag niet worden opgevat als geschiedenis van Israël, en evenmin onze archaeologie als Hebreeuwsche, Joodsche of Hebreeuwsch-Joodsche oudheidkunde.

Toch mogen we ons niet ontveinzen, dat dit laatste zeer voor de hand ligt, juist omdat de archaeologie zich heeft bezig te houden met blijvende toestanden, welke ons voor geen ander deel der heilige geschiedenis in die mate bekend